

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pauli Laymanni e Societate Iesu Jus Canonicum
Commentario Perpetuo Explicatum**

Et Uberi Non Minus Ac Varia Qvam Clara Et Solida Doctrina Illustratum

Commentarius In Librum III. Decretalium

Laymann, Paul

Dilingae, 1698

Capitulum I. in Sexto. Si Pater.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62482)

De his.

PARAPHRASIS.

Ex Legatis pro Ecclesiarum ornamentis, fabrica, luminaribus, vel pro anniversario, vigesimo septimo die, aliisque pertinentibus ad cultum divinum, canonica portio (nisi in fraudem ita legetur, ut Episcopus, vel Parochia defraudetur) deduci non debet.

Notandum. Ex ijs Legatis pijs, quæ hîc numerantur, non solvitur portio Canonica Episcopo, aut Ecclesiæ parochiali. Excipe, nisi in fraudem ita concipiantur legata, quasi sint pro fabrica, pro luminaribus &c. cum tamen testatoris voluntas sit, ut Ecclesiæ absolutè proveniant. Vide, quæ dixi in c. officij 13. hoc. tit.

CAPITULUM I.

in Sexto.

Si Pater.

PARAPHRASIS.

Titius habens filium, & filiam impuberes. Filiam instituit in re certa, & filium in reliquis bonis hæredem fecit, uxori aliqua legavit; adjecit porro, si filia absque liberis decederet, ut filio; sin autem filius prius sine liberis decederet, ut filia; moreretur; denique pauperes hæredes instituens, si utrumque sine liberis mori contingat. Evenit postea, ut post mortem testatoris tum filius, tum filia absque prole morerentur, cum itaque vi testamenti paterni hæreditas pauperibus restituenda esset, mater partem legitimam, & Trebellianicam deducere voluit; sed Bonifacius VIII. his non deductis, bona omnia pauperibus debere respondit, propterea quòd substitutiones filio ad filiam, & filia ad filium, & ab his ad pauperes fuerint pupillares, dire-

cta, non obliqua, quia in substitutionibus (si verbis ac personis convenire possit, ut in nostro casu) semper interpretatio facienda est, potius, ut dicitur, recta, quam ut obliqua, tamen interdum substitutio directa ad fideicommissariam, seu obliquam ex causa trahitur; neque verò mirum est, mater à portione legitima excludi, quia ipse filius, aut filia non possit in hoc testamento matrem legitimam portionem habere, pater tamen in testamento, quod filio, aut filia impuberi facit, mater omnino excludere non prohibetur, ita istud testamentum pupillare patris testamenti pars quadam esse censetur.

SUMMARIUM.

1. Si hæredi necessario res certa relicta sit, censetur in ea institutus hæres.
2. Verba communia in testamento substitutionem, an substitutionem significent, ex varijs conjecturis determinantur.
3. Num substitutus hæreditatem accipiat, si pater filio impuberi instituit, & hic post pubertatem accipere moriatur?
4. Utrum Trebellianica de dote pupillæ hæreditate restituenda pia causa?

Notandum primum. Si hæredi necessario res certa relicta sit, censetur in ea institutus. Ita sumitur ex hoc c. dixi de hoc in c. Raynuitus.

Notandum secundum. Verba ista libera, institutus, moriatur Titio, vel moriatur pauperibus, communia substitutionem verba sunt, ita, ut quantum est ex verborum, tum directam, tum obliquam significare possint substitutionem. Ita sumitur ex hoc c. & notat hic Francus n. 19. de disp. 155. n. 8.

Notandum tertium. Verba communia (si materia, & personæ subditæ patentes, nec aliundè ostendi possit aliam fuisse testatoris mentem) potius intelligi debent, ut directam, quam ut obliquam substitutionem.

tionem significant. Ita indicatur in hoc c. & notavit Molin. disp. 182. n. 17. Ratio est, quia directa substitutio, per quam hæreditas sine alterius interventu à testatore ipso capitur, est magis naturalis, simplex, honorata, liberalis.

Pro majori intellectu horum suppono primò. Quòd pater filio impuberi, quem in potestate habet, substituere possit directè, quæ dici solet substitutio pupillaris simpliciter, si filius meus in impubertate decesserit, hæres esto Cajus *Instit. de pupillari substitutione*, ubi dicitur: Si filius hæreditatem patris adierit, & ante pubertatem mortuus sit, Cajum hæredem fore tum patris, tum filij, adeoque omnium bonorum à filio relictorum undequaque provenientium, atque in hac ipsa substitutione pupillari tacitè continetur vulgaris, ita, ut si filius hæreditatem non adeat, quia prius moritur, substitutus testatori succedat, nisi de contraria ejus voluntate appareat *L. 4. ff. de vulgari, & pupillari substitutione*. Sed & vice versa sub vulgari substitutione facta filio impuberi continetur tacita pupillaris, ita, ut tamen filius hæres sit, tamen intra annos impubertatis moriatur, succedat substitutus, videlicet, si dixerit testator, si filius hæres non erit, Cajus hæres esto *cit. L. quarta & L. quamvis 4. Cod. de impuberum, & alijs substitutionibus* & videri potest *Covar. in c. Raynarius §. 4. & 5.*

Excipitur tamen mater, cujus respectu tacita pupillaris subintellesta in vulgari effectum non habet, videlicet ad eam excludendam, *L. precibus C. dicto tit.* præterquam, si substitutus sit filius testatoris, seu frater instituti filij, secundum *Bartolum in L. 2. n. 44. ff. de vulgari & pupillari substitutione*.

Suppono secundò. Quòd pater filio impuberi etiam obliquè seu fideicommissariè substituere possit, si filius ante annos pubertatis moriatur, hæreditatem det *Cajo L. cohæredi 41. §. cum filia ff. dicto tit.* ubi additur primò. In hoc casu Falcidiam (intel-

doque usurpantur) detrahi posse. Additur secundò. In hoc casu restituenda esse tantum bona hæreditatis paternæ, non item bona, quæ filio aliunde provenerunt, hæc enim non ad substitutum, sed ad proximum consanguineum tanquam hæredem ab intestato v. g. matre proveniunt.

Ex his itaque sumpta est principalis decisio Capituli, cum verba, quibus pater usus est, communia sint, & intelligi possint de substitutione pupillari directà, ideò sic accipienda esse, ut proinde mater jus Trebellianicæ non habeat, sed neque legitimam deducere possit, cum non filij, sed patris (cujus respectu mater necessariò hæres non est) testamentum, & hæreditas esse censetur.

Id in controversia est, si pater filio impuberi substituerit, is autem post pubertatem mortuus sit, num substitutus saltem obliquè hæreditatem consequatur.

Respondeo, & dico primò. Si pater filio impuberi verbis directis substituit, non trahuntur ea ad fideicommissum, ideò si filius pubes factus decedat, excluditur substitutus *L. verbis 7. L. centurio 15. ubi Bartolus n. 3. ff. de vulgari & c.* cum enim verba directà, & verba obliqua seu fideicommissaria, oppositas habeant significationes, ideò non convenit verba directà ita intelligere, ut obliquam contineant substitutionem.

Excipe primò. Nisi necessitas cogat, quia alioquin corrueret substitutio, *L. Scavola 76. ff. ad Trebellianum*, ubi substitutio facta verbis directis in codicillo (in quo hæreditas directè dari nequit) trahitur ad fideicommissariam, ut valeat tanquam fideicommissum, & hæres, v. g. mater impubertis, gravata censetur. Vide *Bartolum in L. cit. verbis n. 4.*

Excipe secundò. Quòd militi privilegium hoc datum sit, ut tamen verbis directis substituerit filio, exempli causa, si filius hæres meus impubes intra 25. annos ætatis moriatur, sit hæres Cajus, ita intelligenda sit substitutio, ut etiam post pubertatem

tatem ipsi substituere voluerit non quidem directè (quod impossibile est, cum ipsemet tunc filius faciendi testamenti capax sit) sed fideicommissariè, *cit. L. centurio & docet Gl. in cit. L. Scavola, obligetur.*

Excipe tertio. Et si testator utatur verbis directis, hæres esto substitutus, si tamen ex adjunctis colligatur, habuisse eum animum filio impuberi substituendi etiam post pubertatem, adeoque fideicommissariè, præferenda est mens testatoris v. g. instituo filium impuberem hæredem, & quando-cunque is decesserit, hæres esto Cajus, cense-ri hæc debet substitutio compendiosa: de qua supra aliquid dixi, quæ doctrina sumitur *ex c. Raynuius* & tradit *Gl. ibi v. vel in-stitutionis. Abb. n. 17. ibidem & ex cit. L. Scavola, & cit. L. precibus junctâ Gl. quamvis multi Legistæ, quos sequitur Covarruvias in cit. c. Raynuius §. 9. n. 15. & alij Canonis- ta apud Anchoranum hic contrarium te- neant, videlicet evanescere substitutionem, adveniente tempore pubertatis, & ad cit. Leges respondent, speciale id esse in milite. Sed melius est, ut dicamus, privilegium militis in hoc tantum consistere, quòd tam- etsi constet, eum voluisse directè substitu- ere filio, postquam pubes factus est, seu quia, ob juris imperitiam, nescivit id fieri posse, arbitratus videlicet omnes minores, videlicet usque ad annum ætatis 25. testa- menta facere non posse, sive quia arbitratus est, filios centeri impuberes usque ad dictam ætatem, talem substitutionem post adeptam pubertatem valere, eo modo, quo potest, videl. ut fideicommissariam speciali militis favore, cui juris ignorantia ignoscitur: at verò in alio testatore hæc locum non ha- bent, si constet, quòd directè voluerit sub- stituere, sed tantum eo in casu, si directis quidem verbis usus sit, ea verò benignius ac- cipi possint, & impropriari, ut mens & vo- luntas testatoris, ipsiusque testamentum conservetur *L. 2. communia de legatis.**

Dico secundo. Si testator verbis commu- nibus usus sit in substitutione facta impu- beri, neque eam restrinxerit ad annos pu-

pillares, tum extendi debet ad annos pu- bertatis ita, ut si post pubertatem decesserit substitutus succedat, tanquam ex fideicom- missio, ut si dicat: quando-cunque filius meus, qui jam impubes est, decesserit, in- stituo Cajum: nam hæc est compendiosa substitutio, quæ secundum omnes Doctores comprehendit in se fideicommissariam, uti dixi *lib. 3. tra. 5. c. 9.* Verum opus non est videtur voculâ *quando-cunque*: sufficit, si indefinite testator substituerit per verbum commune: instituo filium meum, si de- cesserit, substituto Cajum, ubi dicitur *Ita ex c. Raynuius* sumitur, ubi dicitur *Abb. n. 6. Covar. n. 16. Joann. Anthoni n. 19. cum Gl. v. absque deducione*, contra plerosque Legistas, Ratio est, quia locum indefinita, & indeterminata æquivalere ver- sâli, ut idem sit dicere: si filius decesserit (videlicet sine liberis) ac decesserit *quando-cunque decesserit*, utraque ergo est com- pendiosa, plura in se tempora comprehen- dens, & sumitur *ex L. quidam 6. L. quæ- siens 12. ff. de rebus dubijs.*

Quæstio est tractanda, utrum ex fidei- commissio facto ad causas pias v. g. pios ho- mines, hæreditatem restituendo, Trebellianica deduci possit? Affirmat hic *Gl. v. Trebel- lica* & alij apud *Dominicum hic argu- buntur cap. quando Pontifex ait*, Trebellianicam à matre deduci non posse, si filius ante pubertatem mortuus sit, quia ex dicta substitutione hæreditas pauperibus detra- hitur: ergò per sensum contrarium, si ex fidei- commissio deberetur, Trebellianica deduci posset; deinde ex legatis pijs detrahi non potest, ut *expressum est in L. 1. §. ad mancipium ff. de Legem Falcidiam*, ergò etiam Trebellianica detrahitur, cum ea defalcationes in partem æquiparentur. Contra tamen sententia est fermè communis teste *Abb. in c. Raynaldus. n. 8. Covar. ibidem §. 3. n. 7. Cuius lib. 2. observ. 119 n. 7.* Probatur: si ex relietis pijs Falcidia detrahi non potest, nec Trebellianica deducitur; sed verum est con- tecedens, ergò & consequens. Probatur sequela majoris, quia Trebellianica ad filium

itudinem Falcidia introducta eidem æquiparatur, adeò, ut hæc ipsa deductio Trebellianicæ sæpe in jure Falcidia appelletur *L. pater 14. L. Titia 86. ff. ad Legem Falcidiam*. Notum autem est, quando duo in jure ob identitatem rationis æquiparata sunt, quod statutum de uno, etiam de altero statutum censei debet *argum. L. si quis seruo C. de furtis*. ubi Gl. marginalis nova ait: ubi eadem est æquitas, idem est jus; & docui lib. 1. tra. 4. c. 18. n. 10. Minor propositio, quòd Falcidia à pijs legatis detrahi non possit, adeò recepta est, ex *authent. de Ecclesiasticis titulis. §. si autem heres*, ut in cod. cem Justinianeum *tit. ad Legem Falcidiam* discretis verbis inserta fuerit. Accedit, quòd hæc tenus in tribunalibus ita judicatum fuerit, ac proinde Ecclesijs jus acquisitionum etiam per temporis antiquitatem, si quilibet ostendere conetur alium fuisse *cit. §. si autem heres* intellectum, de quo *Andreas Fachineus lib. 5. controversiarum c. 27.* quare locum hic habet, quod dicitur in *L. 23. ff. de L. L. minime sunt mutanda, qua interpretatione certam semper habuerunt*.

Deinde ita argumentor: quæ circa ultimas voluntates præter jus naturale, aut gentium civili jure introducta sunt, ea circa relicta pia cum præjudicio Ecclesiæ non valent. *c. cum esset 10. hoc tit.* atqui Falcidia & Trebellianica civili lege præter jus naturale, ac gentium constituta sunt, ergo &c. Probat minor ex eo, quia secundum jus naturale, ac gentium, quàm maximè attendi debet ad testatoris voluntatem, si ea honestè impleri possit *cit. c. cum esset*. Falcidia præter voluntatem testatoris introductam esse, per se patet, & colligitur ex *c. Raynaldus junctâ Gl. contra voluntatem*, nam testator v. g. jubet mille aureos, aut totam hæreditatem dari Titio, ideò si hæres non totum det, sed partem deducat, id non agit secundum testatoris voluntatem. Ad primum argumentum Resp. locum non esse argumento per sensum contrarium, quia ea non erat decisio Papæ, sed allegatio mulieris, quæ ita petitionem formabat: si

heres per fideicommissum hæreditatem restituere debeat pauperibus, Trebellianicam deducere potest, sed filius meus hæreditatem per fideicommissum pauperibus restituere jussus fuit, ergo &c. Ad hoc Pontifex majorem, seu principium non examinans, cum ea res majorem indaginem requireret, facillè se expediendo respondet, falsam esse assumptionem, seu speciem facti, cum fideicommissum, seu substitutio obliqua non fuerit, sed directa.

Ad secundum Resp. cum *Glossis & DD. in cit. §. si autem heres & in authent. similiter C. ad legem Falcidiam* jus illud antiquum à Justiniano immutatum esse.

Notandum quartum. Pater filio impuberi pupillariter substituere potest verbis directis, ita ut mater ejus penitus excludatur, Ita habetur in *fine c. & explicavi lib. 3. tra. 5. c. 9. in fine n. 1.*

CAPITULUM II. Religiosus.

PARAPHRASIS.

Si Religiosus ab aliquo in voluntate ultima executor deputatus sit, non potest is, cum velle, & nolle non habeat, illud suscipere, aut exequi, nisi à Superiore suo licentiam petiverit, & obtinuerit. De hæc *regi lib. 3. tra. 5. c. 11. q. 2.*

SUMMARIUM.

1. *Quis hic intelligatur nomine Superioris?*
2. *Non transit ad heredem officium testamentarij executoris.*
3. *Si tamen nomine dignitatis demandata sit executio, nisi ex verbis colligatur aliud, ordinariè ad successorem in dignitate transit.*
4. *Ex pluribus deputatis in testamento executoribus, si unus non velit, vel non possit, utrum alij ad executionem procedere possint?*

Quæres. Quis intelligatur nomine Superioris? Resp. in Religionibus exemptis intelligitur Prælatus Ordinis, in non